

Ігор Брітченко, д.е.н, професор,
факультет технічних наук та економіки, Державний Вищий Професійний Інститут
ім. проф. Станіслава Тарновського (м. Тарнобжег, Польща), e-mail: ibritchenko@gmail.com

Вікторія Стойка, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (м.Ужгород, Україна),
e-mail: svs.uznu@gmail.com

РОЛЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ У ФІНАНСУВАННІ ІННОВАЦІЙ

Визначено функції та напрями діяльності комерційних банків у фінансуванні інновацій. Проаналізовано досвід зарубіжних країн щодо ролі банків та держави у розвитку інноваційного процесу. Запропоновано створення банку розвитку в Україні для стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

В сучасних умовах економічний розвиток країни практично повністю зумовлений розвитком наукової, інноваційної та інвестиційної діяльності. Рівень розвитку будь-якої держави залежить від інноваційної активності суб'єктів національної економіки. В розвинутих країнах Заходу на долю нових або удосконалених технологій, обладнання та продуктів, створених на основі нових знань або рішень, приходить від 70 до 85% ВВП [5]. Натомість в Україні частка високотехнологічної продукції ледь перевищує 1% [3, с.34]. За теперішніх умов, в яких розвивається наша держава, необхідність створення та впровадження інновацій є необхідною умовою для подолання кризових явищ в економіці та забезпечення стабільного розвитку. Важлива роль у цьому процесі відводиться комерційним банкам як інвесторам інноваційних проектів.

До основних джерел фінансування інноваційної діяльності відносять власні кошти інноваційних структур (амортизаційні відрахування, внутрішні резерви, кошти інноваційного фонду); інвестиційні (внески іноземних та вітчизняних інвесторів), кредитні (кредити банків, фінансовий лізинг) та бюджетні ресурси державного та місцевого рівнів [7].

На думку Т. Васильєвої, банкам на ринку іновачій належить особлива й вагома роль. Вони не лише здійснюють пропозицію інноваційних ресурсів, а й є потужними інформаційними посередниками, впливають на процеси ціноутворення на ринку інноваційного інвестування та формують його структуру [2, с. 170].

Як свідчить світовий досвід, саме комерційні банки в умовах розвинутої ринкової економіки мають виступати в ролі організаторів та фінансових ініціаторів здійснення інвестиційних та інноваційних проектів. Лише комерційні банки здатні відігравати вирішальну роль у мобілізації фінансових інвестиційних ресурсів, виступаючи як провідники, а в ряді випадків – як фінансові гаранті вживаних інвестиційних заходів. Мобілізуючи ресурси для фінансування інвестиційних та інноваційних проектів, комерційні банки мають можливість прямого виходу на світовий фінансовий ринок із метою масового залучення іноземного капіталу для реалізації проектів. Вони можуть брати безпосередню участь у розробці пілотних проектів, інноваційних та інвестиційних програм, здійснюваних за участю іноземного капіталу, виконуючи функції одного із фінансових агентів уряду, щоб забезпечити ефективне та надійне розміщення зарубіжних інвестицій у національну економіку. Саме банки є тією ключовою ланкою між промисловими підприємствами та інвесторами, як інституціональними, так і індивідуальними, через ефективну політику мобілізації інвестицій у реальний сектор економіки як за рахунок внутрішніх, так і зовнішніх джерел. На сьогодні розвиток довгострокового інноваційного кредитування в Україні значною мірою стримується невисоким рівнем капіталізації банків, проблема підвищення якого, незважаючи на позитивні тенденції, залишається однією із найактуальніших [1].

Вітчизняні науковці [9] визначають три основні функції комерційних банків у процесі фінансування інноваційної діяльності, а саме:

- 1) кредитування незавершених наукових розробок і досліджень на замовлення;
- 2) за дорученням замовників проекту контролювати хід і якість робіт та відповідати за цільове та ефективне використання виділених коштів.
- 3) виступати в ролі інвестора, тобто вкладати власні фінансові ресурси у той чи інший інноваційний проект.

На інноваційному ринку банки можуть здійснювати наступні види діяльності [2; 9]:

- фінансування, створення та впровадження прогресивних науково-технічних нововведень;
- придбання авторських прав на нововведення;
- лізингові операції;
- факторингові операції;
- конкурсне фінансування;
- кредитування різних станів процесу “дослідження – виробництво”;
- кредитування заходів щодо підвищення технічного рівня та розвитку підприємств.
- проведення досліджень;
- експертиза нововведень;
- надання послуг – інформаційних, фінансоворозрахункових, посередницьких, консультативних, науково-технічних, організаційно-економічних, рекламних, прогнозних тощо;
- організація спільних виробництв;
- участь у венчурному фінансуванні на всіх стадіях життєвого циклу виробництва продукту.

Періоди економічних криз характеризуються посиленням ролі держави в інвестиційних процесах, в тому числі і шляхом зростання присутності в кредитних інститутах. Досвід окремих країн, зокрема, Білорусі, Фінляндії, Південної Кореї та деяких інших, які ще в 90-ті роки минулого століття навіть не сприймалися світовою спільнотою як такі, що можуть досягти істотних зрушень в інноваційному розвитку, вже на кінець першого десятиліття XXI ст. змогли суттєво змінити ситуацію на краще лише завдяки раціональній державній інноваційній політиці. Понад те, дві останні із зазначених країн увійшли в число світових лідерів з інноваційного розвитку. Уже в 2004 р. Всесвітній економічний форум у Давосі визнав Фінляндію другою в рейтингу конкурентоспроможних країн [4, с.228].

Безперечний інтерес викликають процеси державної участі в становленні механізмів мобілізації інвестиційного капіталу в нових індустріальних країнах, зокрема в республіці Корея, де формування банківської системи було обумовлене потребами забезпечення економічного зростання. З метою фінансування проектів економічного розвитку в промисловому і аграрному секторах економіки був створений Корейський банк розвитку як державний кредитний інститут. Пізніше була сформована ціла система спеціалізованих банків з надання фінансової підтримки як стратегічним, так і менш важливим галузям (створені Корейський банк довгострокового кредитування, Експортно-імпортний банк “Корея”, торговельні та банківські корпорації, що забезпечували надання нефінансовим підприємствам середньо і довгострокових кредитів і мобілізацію іноземного капіталу.

Досвід розвинених країн переконливо свідчить про те, що вирішення стратегічних завдань національної економіки шляхом активізації інвестиційної діяльності кредитних інститутів вимагає дієвої участі держави. Ступінь цієї участі багато в чому визначається сформованістю ринкових механізмів, форми і методи участі – особливостями конкретної економічної ситуації. Ефективність тісної взаємодії держави, банків, нефінансових підприємств, необхідної для досягнення спільних національних інтересів, особливо важлива на етапах виходу з економічної кризи. Одним з уроків української кризи є усвідомлення необхідності посилення ролі держави в економіці, важливості державної підтримки промисловості для забезпечення її виходу з сучасного кризового стану і вжиття заходів, спрямованих на активізацію участі банків у розв’язанні цієї проблеми [8].

Виходячи з вищевикладеного, вважаємо, що фінансування інновацій в Україні потребує координації зусиль як з боку банківського сектору, так і держави. В першу чергу, це вимагає розробки належної нормативно-законодавчої бази та визначення місця комерційних банків в даному процесі. Доцільним, на наш погляд, також є створення банку розвитку для стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в нашій державі. З цього приводу В.Матюшин та А.Аборчі підкреслюють, що «...процес створення національного банку розвитку України повинен бути тісно пов'язаний з реалізацією неоіндустріальної парадигми. Виходячи з цього, однією з пріоритетних цілей його діяльності повинно бути акумулювання і розподіл фінансових ресурсів (на спеціальних умовах), спрямованих на розвиток національних виробників, високотехнологічних видів продукції, інноваційних, вертикально інтегрованих корпорацій, а також інших інститутів та організацій, задіяних в реалізації неоіндустріальних проектів. Однією з важливих особливостей діяльності банку повинен стати акцент на дольовій участі у створенні високотехнологічних корпорацій, що дозволить максимізувати зацікавленість банку в успішній реалізації проектів, що фінансуються» [6].

За період незалежності України було декілька спроб створити таку фінансову установу. Зокрема, у 2004 р. було створено Український банк реконструкції та розвитку, місія якого полягала в створенні сприятливих умов для розвитку економіки і підтримці вітчизняного товаровиробника. Втім відсутність макроекономічної ефективності від діяльності цього банку та його неефективний менеджмент призвели до прийняття рішення про його приватизацію в 2016 р. Інший приватний Всеукраїнський банк розвитку перебуває в стадії ліквідації. За період своєї діяльності даний банк не проявив себе як фінансовий інститут розвитку, оскільки працював на принципах комерційного банкінгу.

На наш погляд, з метою врегулювання діяльності банку розвитку в Україні необхідно прийняти спеціальний закон, яким би чітко визначалась його місія, коло операцій та особливості створення. Досвід розвинених країн переконує, що саме з правового регулювання досягаються масштаби та результативність діяльності таких фінансових інститутів в економічному розвитку.

Література

1. Васильєва Т.А. Банківське фінансування інноваційної діяльності: монографія / Т.А. Васильєва. – Суми: Ділові перспективи, 2006. – 60 с.
2. Васильєва Т.А. Суб'єктно-об'єктний взаємозв'язок банківської системи і ринку інноваційного інвестування / Т.А. Васильєва // Вісник СумДУ. – Серія «Економіка». – 2008. – № 1. – с. 168-175.
3. Владимир О. Роль банківських установ у фінансуванні інноваційного розвитку економіки України / О.Владимир // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 2(9). – с. 34 – 43.
4. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред.В.М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
5. Куценко Т.М. Зарубіжний досвід створення системи фінансування інновацій /Т.М. Куценко // Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. – 2013. - №2. – с. 123 – 129.
6. Матюшин А. Национальные банки развития как инструмент обеспечения неоиндустриального роста / А. Матюшин, А. Аборчи // Економіка промисловості. – 2016. - № 1. – с. 17.
7. Ніколаєнко Ю.В. Банківське фінансування інноваційних центрів / Ю.В. Ніколаєнко [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/8522>
8. Оболенський Ю.О. Досвід банків розвинутих країн в галузі інвестиційної діяльності і можливості його реалізації в українській економіці / Ю.О. Оболенський // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб.наук.праць. – Суми: ВВП «Мрія -1» ЛТД УАБС, 2004. – Т.9. – с. 204 – 212.

9. Пересада А.А. Управління банківськими інвестиціями: монографія / А.А. Пересада, Т.В.Майорова – К.: КНЕУ, 2005. – 388 с.

УДК 631.344.5:621

Іваненко В. Ф.

кандидат економічних наук, науковий співробітник

НДІ «Укразропромпродуктивність»

Міністерства аграрної політики України, м. Київ,

ivanenkov@meta.ua

Іваненко Ф. В.

кандидат сільськогосподарських наук,

доцент кафедри економіки і менеджменту агробізнесу,

Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, ivanenkof@meta.ua

РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Висвітлено ефективність запровадження альтернативної енергетики в Україні. Розкрито перспективні напрямки модернізації енергетичного сектора економіки в галузях АПК.

На сьогодні реформа в енергетичному секторі економіки України відображає лише перерозподіл наявних та придбаних енергоносіїв у сферах економіки. Чи можна вважати примушування громадян до відмови від опалення житла через не підйомну ціну на паливо вважати реформою. Більшість будинків у сільській місцевості мають індивідуальне опалення, тоді як у містах цей показник не перевищує 40%. Щороку питома частка централізованого опалення житла зменшується. Населення України хоче мати надійне і контрольоване джерело тепла для власної оселі. Так само прагнуть здобути енергетичної незалежності від централізованих котелень і підприємства. Основна причина в тому, що запропоновані послуги часто не відповідають встановленим тарифам на тепло і гарячу воду. В умовах дефіциту та дороговизни енергоносіїв розробка нових підходів до проблеми економії енергоресурсів при теплопостачанні виробничих споруд та у побутових умовах шляхом поліпшення їхнього обігрівання та використання нетрадиційних джерел енергії є надзвичайно актуальним напрямом досліджень.

Питання переходу до альтернативних джерел енергозабезпечення набувають все більшої актуальності. Щоб уникнути енергетичної незалежності України від основних постачальників газу, нафти, ядерного палива для потреб виробництва та інших секторів економіки енергетики вже сьогодні необхідно ставити питання про перехід на альтернативні джерела енергії, що реально зміцнить наші позиції в майбутньому, підвищить енергетичну безпеку. Щороку інвестиції в альтернативну енергетику в світі зростають. Реальною перспективою найближчого майбутнього для України є заміщення близько половини енергетичних потреб альтернативними видами тепла. Щоб вирішити таку глобальну потребу належить розробити ефективну систему управління інвестиційними та іншими ресурсами у сфері альтернативної енергетики.

Погіршення екології в Україні та перманентні енергетичні кризи обумовлюють пошук альтернативних джерел енергії. Використання нетрадиційних джерел в Україні спрямоване в основному на застосування для виробничих і побутових потреб відновлювальних місцевих енергоресурсів. Потенціал відновлюваних джерел енергії перевищує 100 млн т умовного палива, а їх фактичне використання не перевищує 0,02 % [1]. У світі все більше уваги приділяється використанню низькопотенціального тепла за допомогою застосування теплових насосів. Застосування технології «теплова помпа» у сільському господарстві дозволить помітно зменшити собівартість сільськогосподарської продукції.